

Alkmadders

Zuideinde, 1930

Groeten uit Roelofarendsveen.

Alkmadders

27^e jaargang
Maart 2010, nummer 109

**Kwartaaluitgave van de
Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980**

Redactie:

T. van Dijk-Spruit, Onelplein 8,
2371 EZ Roelofarendsveen (071 3315295)
G.J.M. van Beek, Fransche Brug 18,
2371 BE Roelofarendsveen (071 3313777)
J.W. Kret, Anemonenstraat 1,
2371 GM Roelofarendsveen (071 3312839)
J. Cozijn, Galgekade 2 aC26,
2371 EL Roelofarendsveen

Verspreiding en klachten daarover:

Th. Meijer, Meidoornstraat 13,
2371 VC Roelofarendsveen (071 3314706)

Adreswijzigingen kunnen worden doorgegeven
aan de penningmeester:
jgm.rietbroek@planet.nl.

Losse nummers van de "Alkmadders" zijn voor € 2,50
verkrijgbaar in het Historisch Centrum, Saskia van
Uylenburchlaan 22, Oude Wetering (telefoon 071 -
3312168).

De uitgave "Alkemade in oorlogstijd" is verkrijgbaar voor
€ 2,80.

De Alkmadders per post toezenden kost € 6,- per jaar
extra.

Het Historisch Centrum is geopend op zondagmiddag
van 14.00 tot 17.00 uur en op dinsdagmiddag van 13.30
tot 16 uur.

In de maanden **juli en augustus** en op 1^e Paasdag, 1^e
Pinksterdag en 1^e en 2^e Kerstdag is het centrum gesloten.
Op 2^e Paasdag en 2^e Pinksterdag is het centrum wel
open.

De minimumdonatie bedraagt € 12,50 per jaar te
voldoen op bankrekeningnummer **3011.09966** van de
penningmeester van de stichting.

Contactpersoon van het bestuur:

Mevrouw A. van Wieringen, Zwarteweg 6, Oud Ade
(tel. 071 5018326)

Postadres van de Stichting:

Saskia van Uylenburchlaan 22,
2377 CE Oude Wetering.

E-mailadres:

info@oud.alkemade.net

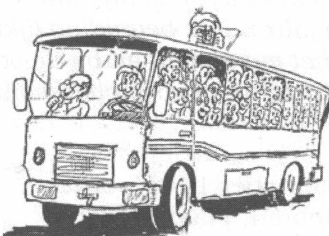
Internetaansluiting: **www.oud.alkemade.net**

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm of
op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toe-
stemming van de redactie.

INHOUD:

Van de redactie
"Ik heb de oorlog overleefd!"

pag. 1
pag. 2

**Noteer in uw
agenda: met de
bus mee tijdens
open dag op
27 juni 2010: pag. 5**

Het verhaal van een onderduiker	pag. 6
Leidse Courant, intensief gelezen dagblad	pag. 8
Zoekplaatjes	pag. 12
Schenking: Model van Vrouwvennemolen	pag. 13
'Het kan verkeer... ' strijd om vrouw	pag. 14
Nieuwe tentoonstelling:	
GROETEN UIT OUD ALKEMADE	pag. 16
Pastoor Jan Verkleij, fotograaf	pag. 17
Dirk Renckens, fotograaf	pag. 18
Terug naar de oorsprong (van Wesselman)	pag. 19

Deze uitgave

In deze uitgave schenken we extra aandacht aan de ge-
beurtenissen in de Tweede Wereldoorlog. Het is immers
65 jaar geleden dat de oorlog eindigde en voor de oudere
lezers nog goed bekend. De onnodige met ons buurland
gevoerde strijd ligt velen nog zwaar op de maag.
Het voorblad heeft dit jaar een afbeelding van Roelofa-
rendsveen, die vóór de invoering van de straatnamen
met wijk B werd aangeduid. De foto laat zien hoe het
Zuideinde er rond 1930 uitzag.

**De fototentoonstelling is op 7 februari geopend!
Van harte aanbevolen. Zie pagina 16, 17 en 18.**

BESTUURSMEEDEDELING

Het bestuur heeft weer twee obligaties uitgeloot. Deze
obligaties zijn in 2002 uitgegeven voor de financiering van
de uitbreiding van het Historisch Centrum. Zij worden uit-
geloot als de financiële positie van de Stichting Oud Alke-
made dit toelaat. Nu zijn de nummers 0014 en 0152
uitgeloot. De eigenaren zijn ingelicht.

'Ik heb de oorlog overleefd!'

Op 4 mei vindt de jaarlijkse dodenherdenking plaats bij het herdenkingsmonument op de Noordhoek in Roelofarendsveen. Vijfenzestig jaar na de bevrijding lijkt het de redactie een goed moment stil te staan bij de ontstaansgeschiedenis van het monument en bij de oorlogservaringen van degene, die samen met de burgemeester de laatste tien jaar bij het monument de krans legt voor de gevallenen.

Het monument

Bij koninklijk besluit van 15 oktober 1945 wordt bekend gemaakt dat het oprichten, plaatsen of aanbrengen van oorlogs- of vredesmonumenten slechts geoorloofd is na goedkeuring van de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Ontwerpen van plaatselijk belang moeten bij een provinciale commissie ter goedkeuring worden voorgedragen.

Op dat moment is er in de gemeente al een comité onder voorzitterschap van burgemeester J.W. Peek dat in de gemeente Alkemade een monument wil oprichten. Er is ook al een ontwerp, gemaakt door de kunstenaar Antoon van Welie uit Den Haag. Het moet een Christus- of H. Hartmonument worden. Dit idee wordt vooral gestimuleerd vanuit het Rooms Katholieke volksdeel en met name door pater Eustachius van Lieshout. Het ontwerp wordt echter in juli 1946 om esthetische redenen afgekeurd door de provinciale commissie.

Op 4 mei 1988 leggen burgemeester A.H. Meerburg en mevrouw Gerstanowitz de krans bij het monument, dat toen naast het gemeentehuis stond.

Intussen is er een ander comité opgericht, dat onder leiding staat van het raadslid J.A. van der Broek. Het comité wil een stukje grond van tien à vijftien vierkante meter vlak bij het viaduct in Nieuwe Wetering kopen om een herdenkingsmonument voor de gevallenen in de Tweede Wereldoorlog te plaatsen. Dit comité wil geen gecombineerd monument, in de zin van godsdienstig en herdenkingsmonument ineen. De reden is de angst dat de onderlinge eensgezindheid onder de burgers een gevoelige klap zal krijgen. Intussen heeft het comité de kunstenaar P.W. Killaars in Tegelen gevraagd een ontwerp te maken.

Pater Eusebius van Lieshout, die zich in zijn 'Veen-se' tijd had ingezet voor de plaatsing van een Heilig Hartmonument, verblijft in die tijd als missionaris in Brazilië, maar als hij op verlof in Nederland hoort van de gang van zaken, wordt hij erg kwaad en roept uit: *"En ik zeg je: zolang het Heilig-Hartmonument er niet staat, zal er niets van betekenis in de plaats tot stand komen, niets dat zegen afwerpt."*

Intussen overweegt het College van Burgemeester en Wethouders nog even twee monumenten op één stukje grond op te richten. Maar omdat het eerste ontwerp is afgekeurd, wordt besloten het tweede voor te leggen aan de Provinciale commissie. Deze commissie gaat akkoord en in januari 1949 komt de goedkeuring van de minister.

Het monument wordt opgericht in de zijtuin van het gemeentehuis en op 6 september 1949 onthuld. Het ontwerp van het monument bevat een staande en een gevallen figuur. De staande figuur trekt een zwaard, dat symbool staat voor de geest van het verzet. Aan de voorzijde is een reliëf te zien met daaronder een gemetseld kruis. Op het reliëf is de afbeelding aangebracht van een wegvliegende vogel met een korenaar in zijn snavel, met daaronder de tekst: *"Zij legden getuigenis af van moed en trouw jegens het vaderland."* Aan de achterkant bevindt zich een tableau met de afbeelding van een Duitse laars, die de Nederlandse tulp vertrapt. (Inmiddels is de tulp het symbool van Roelofarendsveen). Op de zijkant is op 12 april 1994 een tegel aangebracht, ontworpen door Chr. Groothoff uit Oude Wetering, ter nagedachtenis aan de gevallenen in Nederlands-Indië.

Oorlogservaringen van een plaatsgenoot

M.G.J. (roepnaam Leo) van Zeeland woont al driewintig jaar in Roelofarendsveen. Sinds tien jaar legt hij tijdens de dodenherdenking op 4 mei samen met de burgemeester de krans bij het monument.

We zijn hem gaan vragen naar zijn betrokkenheid bij het monument en dit is zijn verhaal.

"Ik ben geboren op 4 mei 1919 in Veldhoven en groeide op in de crisisjaren. In 1935 overleed mijn vader plotseling en toen ik van school kwam, moest ik werk zien te vinden. Ik besloot te solliciteren bij de marine. Daar werd ik aangenomen en in 1937 geplaatst op het opleidingsschip Noord-Brabant, dat in Vlissingen lag.

Foto gemaakt op 4 juni 1944 in Dover

Na mijn opleiding kreeg ik een plaats op de Hertog Hendrik, een schip dat werd ingezet als konvooibegeleider tijdens de Spaanse burgeroorlog. Vier maanden lang voer ik op en neer door de Straat van Gibraltar om koopvaardijschepen te begeleiden.

Op 10 mei 1939 vertrok ik naar Nederlands-Indië. Met het passagiersschip de Baloeran voer ik in vijf weken naar Surabaya. Hier aangekomen werd ik direct geplaatst als matroos 1e klas op de torpedobootjager van Gent. De vloot bevatte zeven torpedobootjagers, waarvan er altijd één in reparatie was. Omdat de van Gent na één jaar in reparatie moest, kreeg de bemanning een overplaatsing naar de Piet Hein, eveneens een torpedobootjager. We werden regelmatig gerustgesteld over de kracht van de Japanse marine en we maakten vele reizen, ondermeer naar Nieuw-Guinea, Borneo, Celebes en Sumatra. In 1941 liep ik buiktyfus op. Ik werd drie weken opgenomen in een ziekenhuis en daarna nog drie weken in berghotel Lawoe bij Sarangan op Midden Java. Daarna keerde ik terug naar Surabaya, om direct weer ingezet te worden.

De Japanners waren intussen druk doende heel Zuid-Oost-Azië te veroveren. Ze deden dit met een enorme overmacht aan schepen en vliegtuigen en veroverden eiland na eiland.

Op 15 februari 1942 voer ik met een groot eskader tussen Banca en Billiton. Mijn schip, de van Gent, was het buitenste schip. Ondanks waarschuwingen aan de vlootleiding liep het schip om vijf uur 's ochtends met een enorme klap op de rotsen. Zodra de Japanners het schip ontdekten werd het gebombardeerd, maar we waren reeds opgepikt door de torpedobootjager Banckert en werden teruggebracht naar Surabaya. Hier werden we op de Witte de With geplaatst."

De slag in de Javazee

"Op 26 februari werd in Surabaya een conferentie gehouden van alle commandanten van de geallieerde vloot om afspraken te maken over de onderlinge communicatie, mocht het tot een treffen komen met de Japanners.

Die avond om zes uur vertrok de vloot, bestaande uit vijf kruisers en negen torpedobootjagers, naar zee. Schout bij Nacht Karel Doorman had het opperbevel. De hele nacht werd er geen vijandelijk schip gesignaleerd en tegen de ochtend keerde de vloot terug naar Surabaya. Op dat moment kregen we van Vice Admiraal Helfrich de opdracht om rechtsomkeer te maken. Er was namelijk een grote vijandelijke vloot waargenomen, die op weg was naar Java. Wij kregen de opdracht om deze onmiddellijk aan te vallen en te vernietigen.

Tijdens het gevecht dat volgde, werd de Korevaer door een torpedo getroffen en tot zinken gebracht. Even later werd de Exeter zwaar beschadigd door Japans geschut en moest vaart minderen. Mijn schip, de Witte de With kreeg de opdracht de Exeter te verdedigen en terug te brengen naar Surabaya. De Japanse torpedobootjager Asuguma probeerde een aanval op de kreupele Exeter. Wij raakten in gevecht met de Asuguma en door twee voltreffers wisten we het Japanse schip uit te schakelen. Toen verdween de Asuguma achter een nevelgordijn en was de weg naar Surabaya vrij. De volgende dag kregen we weer het bevel uit te varen. Voor het echter zover kwam doken er voor de derde keer die dag Japanse bommenwerpers op. Ons schip kreeg een voltreffer en kwam met zijn neus in de modder terecht. Wij zochten een goed heenkomen in een aantal stoomketels, die aan land stonden. Hier wachtten we het bombardement af. Toen het weer rustig was geworden konden we per bus het station bereiken en met de allerlaatste trein ontsnapten wij aan de Japanners. We reisden dwars door Java naar de havenstad Tjilatjap."

Uiteindelijk bleken bij de slag in de Javazee ruim 2200 marinemensen te zijn omgekomen, waaronder 915 Nederlanders en Indonesiërs.

Uitgeweken naar Australië

"In de havenstad Tjilatjap gingen we op 2 maart 1942 aan boord van het vrachtschip Sloterdijk en verlieten Indië. Nog vierentwintig schepen met vluchtelingen vertrokken op hetzelfde moment. Dertien schepen zouden nooit aankomen. En slechts 55 van de 153 bemanningsleden van de Witte de With bereikten Australië.

De Sloterdijk, die afgeladen vol was, voer via een grote omweg naar Perth in Australië. Aan boord was te weinig voedsel, geen slaapgelegenheid en geen reddingsmiddelen. In Perth kregen we dekens en een uniform van de Australische landmacht. Na de nodige omzwervingen in Australië werden we in Adelaide aan boord van het troepentransportschip Takliwa geplaatst, dat ons naar Colombo in Ceylon (het huidige Sri Lanka) bracht. Maar ook daar was het niet veilig en daarom kregen we al snel de op-

dracht om met de Colombia, een moederschip voor onderzeeboten, naar Bombay in India te varen. Hier ontdekte ik dat ik steeds meer moeite met lezen kreeg en nadat ik een scheepsarts had bezocht, moest ik in de stad een leesbril gaan kopen, niet te duur en niet te goedkoop. Dit feit betekende het einde van mijn tot nu toe gevolgde carrière bij de marine. Ik kon echter nog wel wat anders doen. Nog in Bombay begon ik aan boord van de Colombia met een opleiding van een jaar tot bottelier (proviand-meester).

Uit veiligheidsoverwegingen moest de Colombia opnieuw uitwijken en ditmaal naar Kenia. En zo kwam ik in Mombasa terecht. Hier bleef ik drie weken en vertrok toen naar East London in Zuid-Afrika. Op 27 februari 1943, precies een jaar na de slag in de Javazee, vertrokken we opnieuw met de Colombia. Enige uren na het verlaten van de haven van East London werd het schip getorpedeerd door een Duitse U-boot. Een torpedo kwam in de eetzaal terecht, waar nog acht bemanningsleden zaten te eten. Een kwartier eerder en er waren veel meer slachtoffers gevallen. Ik werd met de andere overlevenden weer naar East London gebracht door een korvet van de Zuid-Afrikaanse marine. Hier werden we hartelijk opgevangen. Later kwam ik na een lange treinreis door de Zuid-Afrikaanse wildernis en gekleed in een uniform van de Zuid-Afrikaanse landmacht, in Kaapstad terecht. Hier kreeg ik een nieuw Nederlands paspoort, dat me toegang gaf tot alle landen ter wereld, behalve Nederland. Dat was vanwege de Duitse bezetting.”

Terug naar Engeland

“In Kaapstad lag het grootste cruiseschip ter wereld, de Queen Mary gereed om mij en nog zestienduizend andere militairen, waaronder drieduizend Italiaanse krijgsgevangenen, naar Engeland te brengen. Daar werd intussen de invasie in Normandië voorbereid. Begin mei 1943 arriveerden we na een spannende reis in de Schotse haven Greenock. Van hieruit gingen we per trein naar Portsmouth. Ik kreeg een plaats aan boord van de kruiser Sumatra. De Sumatra was het schip, waarmee prinses Juliana en haar kinderen naar Canada uitweken. Dus ik was wel trots dat ik op dat schip geplaatst werd. Maar na enige tijd werd ik overgeplaatst naar de Nederlandse motortorpedodienst in Dover. Deze dienst had ten tijde van de invasie de taak om in samenwerking met de Royal Navy de Straat van Dover vrij te houden van ondermeer Duitse Schnellboote. Mijn taak was het om de motortorpedoboten te bevoorraden. Ik had hiervoor een rijbewijs nodig, maar dat had ik niet. Daarom besloot ik er voor te zorgen dat ik er een kreeg. Ik hield een willekeurige chauffeur van het Engelse leger aan, die bereid bleek me een keer rijles te geven. Ik leerde mezelf autorijden en ik kreeg uiteindelijk een groot rijbewijs. Dover was overigens in die tijd een frontstad, die door de Duitsers vanuit Calais zwaar beschoten werd. De schepen en het personeel waren ondergebracht in een bunker, die onderaan de krijtrotsen in de haven gebouwd was.

Pas in september 1944, toen de Duitsers hun laatste granaten op Dover afgeschoten hadden, zat mijn taak er in Dover op en werd ik overgeplaatst naar de mijnendienst in Harwich. Ook hier kreeg ik de bevoorrading als taak.”

De oorlog is afgelopen

“Op 8 mei 1945 loeiden de sirenes. Ditmaal geen luchtalarm, maar de aankondiging van het einde van de oorlog. Plotseling drong het tot me door: ‘Ik heb de oorlog overleefd’. Ik besloot het einde van de oorlog te gaan vieren in London. Ik trok mijn beste pak aan en reisde per trein naar Liverpoolstreet Station. Toen ik het station uitkwam belandde ik in het beroemde café Dirty Dick, dat al vol was met feestvierders. Iedereen was gek van vreugde. ’s Avonds en ’s nachts brandde voor het eerst sinds 3 september 1939 weer alle verlichting.

Kort na de capitulatie kreeg ik met heel veel moeite vier dagen vakantie om mijn familie in Nederland te bezoeken. Ik kon met de mijnenveger Terschelling mee varen richting Antwerpen. Onderweg vroeg ik de kapitein me af te zetten op de rede van Vlissingen. Op 21 mei 1945 stond ik weer op Nederlandse bodem. Het was mijn bedoeling naar mijn familie in Veldhoven toe te gaan. Maar dit bleek in het gesloopte en chaotische Nederland van net na de bevrijding een enorme opgave. Bruggen waren verwoest en er reden nog maar enkele goederentreinen.

Met hulp slaagde ik er in met al mijn bagage (met extra sigaretten, cornedbeef, fietsbanden en een fles Bols) per korte dieseltrein naar Middelburg te reizen. Met een veewagen werd ik met dertig andere mensen naar het station van Bergen op Zoom gebracht. Dankzij de sigaretten kon ik meeliften op een stoomlocomotief, die me naar Roosendaal bracht. Daarna lukte me het nog om met een lege goederentrein naar Zevenbergen te komen. Van hieruit werd ik met een veewagen naar Raamsdonk vervoerd. Die nacht reisde ik per lege goederentrein naar het rangeerterrein van Tongeren, op drie kilometer afstand van Eindhoven. Er zat niets anders op dan verder te gaan lopen. Onderweg kwam ik een bekende tegen, die me hielp met mijn bagage. Toen we bij een post van de Binnenlandse Strijdkrachten kwamen, moest ik weer mijn hele verhaal vertellen. De wachtcommandant liet een jeep met chauffeur komen om me naar het woonhuis van mijn broer te brengen. Vijf jaar lang was er geen enkel contact geweest. Uiteraard was het een geweldig weerzien en mijn moeder was zo trots als een pauw. Ze zei dat door mij de oorlog gewonnen was!”

“Ik bleef nog drie en een half jaar varen bij de marine, maar mijn hele verdere leven heeft in het teken van mijn ervaringen in de oorlogsjaren gestaan. Ik probeerde in samenwerking met instanties de geschiedenis zo goed mogelijk te reconstrueren en te documenteren. Dit ten behoeve van de nabestaanden van de vele slachtoffers.”

En tijdens de dodenherdenking op 4 mei bij het herdenkingsmonument staat de bijeenkomst voor

Leo in het teken van al zijn maten, die gevallen zijn. En met hem herdenken vele inwoners van het Alkemade-se deel van de gemeente Kaag en Braassem de overledenen, waarvoor hij met de burge-meester van onze gemeente in gezamenlijkheid de krans legt. Het is ook de verjaardag van Leo, maar

hij zegt zelf: 'Ik ben iedere dag jarig, maar niet op 4 mei.'

Bronnen:

Leo van Zeeland

Joop Kret, Het Hart op de Hoek, Roelofarendsveen, 1994

NOTEER IN UW AGENDA: OPEN DAG OP 27 JUNI

De Stichting Oud Alkemade houdt ieder jaar een open dag. Donateurs en belangstellenden kunnen op die dag gratis het Historisch Centrum bekijken en veel medewerkers van de Stichting ontmoeten. Daar maken veel inwoners gebruik van.

Dit jaar hebben we iets kunnen afspreken, waarover we u NU AL willen informeren, want het is bijzonder te noemen.

Het bijzondere zit 'm hierin, dat wij u tijdens de open dag **op 27 juni 2010** kunnen laten genieten van een busritje door het voormalige Alkemade in een echte oude Maarse & Kroonbus.

Deze historische bus, die rond 1960 de lijndienst tussen Leiden en Haarlem verzorgde, heeft veel leerlingen en werklieden vanuit Alkemade naar school en werk gebracht en weer naar huis terug. De bus was toen het gebruikelijke vervoermiddel, wat hij nu nog is, maar in mindere mate.

Dankzij enkele enthousiaste kerels, die vonden dat de autobussen niet roemloos mochten worden gesloopt, zijn ze bewaard gebleven. Zij verenigden zich daarvoor in een stichting met de naam Stichting Veteraan Autobussen en speurden 'oud materieel' op, met als doel om dit "mobiel erfgoed" te behouden, te restaureren en zoveel mogelijk rijdend te presenteren.

Op 27 juni 2010 staat een bus van Maarse & Kroon bij ons Historisch Centrum in Oude Wetering en kunnen de donateurs en andere belangstellenden een rondrit maken door het Alkemade-se deel van de gemeente Kaag en Braassem. Het betreft een bus met 45 zitplaatsen en dat is ook het maximale aantal personen per rit. De rit duurt ongeveer drie kwartier. Er gaat iemand van de Stichting Oud Alkemade mee om onderweg toe te lichten waar we langs rijden en eventuele vragen te beantwoorden.

Als u een rit wil meemaken dient u in het bezit te zijn van een speciaal buskaartje, die u al in het Historisch Centrum kunt kopen. De buskaartjes kosten € 2,00 per persoon per rit.

Laat deze kans niet voorbijgaan en koop op tijd een buskaartje!!

Het verhaal van een onderduiker in Roelofarendsveen

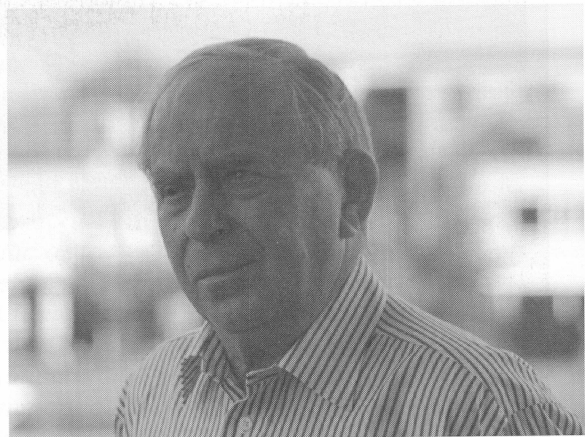
Het onderstaande verhaal beschrijft de onderduikperiode van Lex Lesgever in Roelofarendsveen. Hij zat hier in de Tweede Wereldoorlog een paar jaar ondergedoken om te ontkomen aan de Jodenvervolging door de Nazi's. Onlangs bezocht hij de Stichting Oud Alkemade om materiaal te zoeken voor zijn boek over zijn oorlogservaringen, dat een dezer dagen zal uitkomen. De redactie wil hem graag de gelegenheid bieden zijn verhaal te vertellen. En mocht u geïnteresseerd zijn, dan vindt u over het boek meer informatie in dit artikel.

Wanneer ik na vijf en zestig jaar na de oorlog naar Roelofarendsveen rijd, is mijn bestemming de Stichting Oud Alkemade. Terwijl ik door het dorp rijd denk ik altijd terug aan die drie gelukkige jaren in een periode dat ik doodongelukkig behoorde te zijn. Als op 10 mei 1940 de oorlog uitbreekt woon ik met mijn ouders en mijn twee broers in Amsterdam. Zoals iedereen weet, zijn de Duitsers in 1941 de jacht op de Joden begonnen en ook ons gezin werd daar het slachtoffer van. Nadat in 1941 mijn oudste broer tijdens een razzia van de straat was opgepakt en naar Duitsland was gedeporteerd, kwam in 1942 de rest van ons gezin aan de beurt. Wij zijn toen naar een verzamelplaats gebracht (de Schouwburg in Amsterdam). Ik zag als dertienjarige jongen kans om te ontsnappen. Het werd één van de moeilijkste perioden in mijn leven.

Na 45 jaar heb ik deze periode opgeschreven in een boek dat in maart 2010 zal verschijnen en wordt uitgegeven door 'de Boekerij' uit Amsterdam. (Zie www.deboekery.nl onder de titel: "Nooit Verleden tijd")

In dit boek lees je wat een oorlog bij mensen oproept. Je ontdekt dat mensen niet meer waard schijnen te zijn dan een paar luttele guldens en dat je voor die prijs graag aan de Duitsers werd verraden.

Lex
Lesgever

Maar wat nog veel belangrijker was, dat er ook mensen zijn die bereid waren om met gevaar voor eigen leven, andere mensen te helpen. Beide groepen heb ik leren kennen en over de laatste groep wil ik het met u hebben.

Toen ik op een zondag in 1942 om een uur of 11 door "meneer Bertus" werd weggebracht vanuit Amsterdam, zonder dat ik wist waar naar toe, arriveerden wij in de Kwakel, en ontmoette ik daar Arie en Mien Verdel. Deze twee mensen beslisten, ook weer zonder dat ik daarvan op de hoogte was, dat ik bij hen zou komen wonen.

Die zondagavond sliep ik in de Kwakel en wist ik nog niet dat ik de volgende dag naar Roelofarendsveen zou verhuizen. Die maandagmorgen zag ik voor de tweede keer Arie Verdel maar nu met aan zijn zijde Cor Hillebrand, de broer van Mien. Wat mij opviel was dat op de bagagedrager van de fiets van Arie een kussentje was geplaatst en om kort te zijn, een half uur later zat ik achter op die fiets en werd ik naar Roelofarendsveen gebracht. Zonder denigrerend te zijn, wie had er ooit van die plaats gehoord, maar heel snel zou ik die plaats leren kennen. Om twaalf uur die middag legde ik mijn hand in de hand van de meest lieve man die ik ooit had ontmoet, Opa Jan Rekvoort. Hij zei maar weinig, maar zijn zwijgen sprak boekdelen. De weken daarna leerde ik de echte Veenders kennen en wie mijn boek leest, zal worden geconfronteerd met mijn inleiding, welke ik u hier vast zal verklappen.

INLEIDING

Als geboren Amsterdammer woon ik inmiddels al 40 jaar in de omgeving van Leiden en slechts 10 km van

Wim, Mien, Leo, Oma, Co, Cor, Jo, Annie, Theo, Arie, Fons, Truus, Riek, Nel, Fien, Jan Hillebrand

Roelofarendsveen vandaan. Minstens drie keer per week passeer ik deze plaats waar ik tijdens de oorlog een paar jaar mocht doorbrengen.

Een voor mij heel bijzondere plaats met, in die tijd, bijzondere mensen. Achteraf vreemd, dat een dorp dat tijdens de oorlog zo ontzettend veel onderduikers heeft geherbergd en daarmee enorm veel mensen heeft geholpen, nooit een standbeeld heeft gekregen. Nog weinigen weten wat zich in die oorlogsjaren heeft voorgedaan.

Ik ben daar één van, en soms, wanneer ik daar ben om te vissen en een oude bekende zie, dan praten wij daar nog wel eens over. Toen ik ooit de gemeentesecretaris van Roelofarendsveen belde voor inlichtingen wist de brave man helemaal niets en een archief over die tijd bestond niet.

Nog altijd leven het dorp en haar bewoners diep in mijn hart. In mijn gevoel heeft God veel van deze mensen nog met de hand vervaardigd. Ik heb ze ontmoet, leren kennen en ben van ze gaan houden.

**Arie Verdel en
Mien Verdel-
Hillebrand**

Mede door hen heb ik de oorlog overleefd. Zij hebben mij met alle warmte veilig in hun midden opgenomen en over mij gewaakt, echter, aan het verlies dat ik heb geleden hebben

ook zij niets goed kunnen maken. Naast hen ben ik nog veel meer mensen dankbaar voor de wijze waarop zij mij door de meest ellendige jaren van mijn leven hebben geholpen. Ik zou ze graag allemaal nog eens ontmoeten, wat niet mogelijk is, want zijzelf waren wel echt, maar hun namen waren dat niet. Van één persoon weet ik zeker dat hij het einde van de oorlog niet heeft meegemaakt en dat is Bertus, de man die heeft gezorgd dat ik kon onderduiken. Bertus is door de Duitsers op straat standrechtelijk geëxecuteerd. Dat werd de eerste, en de laatste keer dat hij de voorpagina van de krant haalde, ik kan en zal hem nooit vergeten.

Na anderhalf jaar moest ik om veiligheidsredenen verhuizen van Mien en Arie aan het Noordeinde 18 naar Kees van der Zwet op het Zuideinde 99.

Daar werd ik ontvangen als was ik de verloren zoon. Een veel minder druk gezin dat bestond uit (toen in die tijd) een oudere man en vrouw en hun dochter Claar, die tien jaar ouder was dan ik en trouwde met Jo Volwater. Voor mij veranderde er maar weinig. De liefde en warmte waren daar niet anders. Wel mijn werk was daar heel anders. Hier werkten twee man-

nen en de verantwoordelijkheid was daar veel groter, iets dat ik heel fijn vond.

**Kees van der Zwet
en Wilhelmina van
der Zwet-Vink**

Wanneer ik bij de Stichting Oud Alkemade arriveer en eerst de tentoonstelling bekijk gaat mijn hart open en ga ik weer

helemaal terug in de tijd. Daar hangt een graaf waar ik mee stond te tweediepen en de dubbele troffel waar ik geen bollen mee mocht rooien, maar het toch stiekem deed. De zeis waar ik de zuidwal mee maaide en dat streng verboden voor mij was.

En waar ik bij het "ijssie brouwen" drie keer op één dag door het ijs zakte en uiteindelijk om vijf uur in bed lag. En toen ik aan Claar vroeg waarom ik nu straf had moest zij lachen en vertelde mij dat ik helemaal geen straf had, maar dat ik geen droge kleren meer had.

Vaak denk ik nog aan de tijd dat ik samen met mijn vriendje Har van de Wereld de grootste kwajongensstreken uithaalde. Hoe wij bij hem thuis op het fornuis, dat in de kamer stond, pannenkoeken mochten bakken. Nooit een probleem, juist in de grootste gezinnen kon alles.

Ik heb ook een paar weken gelogeed bij de familie Hillebrand in de Spoorstraat. Vader Hillebrand was de postbode van het dorp. Het was het ouderlijk huis van Mien en ik heb genoten tussen al die kinderen. Er woonden toen nog veertien kinderen thuis en daar kon ik nog makkelijk bij. Voor mij was dit een feest en dit allemaal in oorlogstijd, een tijd die voor niemand makkelijk was.

Van een aantal van deze mensen heb ik foto's gevonden en voor wie geïnteresseerd is kan naar mijn website gaan: www.lexlesgever.nl en vindt daar de nodige foto's. En wie nog foto's van deze mensen mocht hebben en deze met mij zou willen delen kan ze mailen naar: a.lesgever@casema.nl.

Verder zou het kunnen zijn dat dit artikel enige vragen op roept. Ik kan mij zeer goed voorstellen dat er vragen en zelfs vraagtekens zijn bij wat u hier of in mijn boek leest.

U kunt via mijn mailadres of anders via mijn website rustig vragen stellen. Ik zal u graag waar mogelijk informeren.

Lex Lesgever.
December 2009

Leidse Courant

een intensief gelezen dagblad in Alkemade

Het is met de regionale pers – in tegenstelling tot voor enkele tientallen jaren geleden – tegenwoordig povertjes gesteld. Kenden we destijds *De Leidse Courant*, de protestantse *Nieuwe Leidse Courant*, het onafhankelijke *Dagblad van Rijn en Gouwe* en het eveneens onafhankelijke *Leidsch/Alphens Dagblad* als bladen die in de dorpen van Kaag en Braassem behoorlijk werden gelezen, tegenwoordig rest daarvan alleen nog het *Leidsch Dagblad*. De overige genoemde titels legden in de loop der jaren allemaal één voor één het loodje. Het *Leidsch Dagblad* hoopt op 1 maart 2010 haar honderdvijftigjarig bestaan te vieren, maar hoelang zal deze regionale krant, een uitgave van het Telegraafconcern, het nog uithouden? In het overwegend katholieke Alkemade werd de *De Leidse Courant* bijna huis aan huis gelezen. Bij het ter ziele gaan van de krant waren er alleen al in Alkemade rond de 2500 abonnees. Een kijkje in de historie van een geschiedenis geworden dagblad, waarvan het eerste nummer precies een eeuw geleden verscheen.

Honderd jaar geleden – op vrijdag 1 oktober 1909 – rolde het eerste nummer van een nieuw dagblad van de pers, te weten *De Leidse Courant*. De oprichting kwam tot stand op initiatief van de persvereniging, voortgekomen uit het plaatselijk comité van de Katholieke Sociale Actie. Deze KSA was in 1903 opgericht om centraal leiding te geven aan de sociale actie van de katholieken. Een van de doelstellingen was een zeer actieve verspreiding van lectuur. Deze actie moest gedecentraliseerd worden gevoerd, wat werd bereikt door ze over te laten aan de plaatselijke werkende verenigingen van de meest uiteenlopende aard, onder toezicht van de diocesane en plaatselijke comités van de KSA. Tot oprichting van de N.V. *De Leidse Courant* (toen nog met ,sch') werd op 13 juli 1909 besloten tijdens twee vergaderingen van enige vooraanstaande katholieken in het gebouw van de Rooms-Katholieke Volksbond aan het Rapenburg. De daarop volgende maanden werden de gelovigen in de dekenaten Leiden, Alphen aan den Rijn, Noordwijk en Zoeterwoude van alle kansen opgeroepen de oprichting te steunen door één of meerdere aandelen van vijftwintig gulden aan te schaffen. Het succes van dit herderlijk appèl bleek zo groot, dat al op 1 oktober het eerste nummer van *De Leidse Courant* gedrukt kon worden.

Er was al vóór de oprichting van de N.V. *De Leidse Courant* een ,Persvereniging' op poten gezet, want men wilde op voorhand wel zeker weten of een katholiek blad voor Leiden en omgeving überhaupt wel mogelijk zou zijn. Het zag er goed uit en er ging een circulaire naar de leden van de persvereniging en ,financieel belangstellenden' met een uitnodiging voor een vergadering op 26 februari. De geestelijkheid kreeg dezelfde circulaire, maar tevens een invitatie voor een aparte bijeenkomst in het gebouw van den R.K. Volksbond, Rapenburg no. 10 te Leiden. In deze vergadering zal de mogelijkheid van de oprichting en exploitatie van zulk een Dagblad besproken worden'. Het bestuur ondertekende de circulaire en de deken van Leiden, ,Alfen', Zoeterwou-

de en Noordwijk tekenden voor het hebben ,gezien en aanbevolen'. Op beide vergaderingen werd het verschijnen van een katholiek dagblad als een behoefte gevoeld.

Het doel van deze naamloze vennootschap werd als volgt omschreven:

- a. het uitgeven van een Katholiek dagblad, genaamd *De Leidse Courant*, dagblad voor Leiden en omstreken, en daarmede verband houdende uitgaven, het adverteren in couranten, benevens het handel drijven in artikelen die op de exploitatie der zaak betrekking hebben;

Het eerste onderkomen van *De Leidse Courant* was aan Oude Singel 54. De eerste kranten werden gedrukt bij Futura aan de Steenstraat. Foto: Hans van der Wereld

- b. het oprichten, in stand houden en exploiteeren eener drukkerij met al hetgeen daartoe behoort, in de eerste plaats ten behoeve der exploitatie van het sub a genoemde dagblad'.

Het bureau werd gevestigd op het adres Oude Singel 54 en de eerste redacteurs waren priesterstudenten die het grootseminarie (bijna) hadden voltooid, maar te elfder ure tot de conclusie waren

gekomen over onvoldoende roeping te beschikken voor het geestelijk ambt. Deze eerstelingen bevielen goed en nog decennia lang bleven de grootseminaries, meestal het grootseminarie in Warmond, optreden als leverancier van gemankeerde kape-laans/leerlingjournalisten.

De abonnementsprijs van de nieuweling in de vaderlandse perswereld bedroeg in 1909 negen cent per week, f 1,10 per kwartaal. Franco per post kostte de krant f 1,50 per kwartaal. Een los nummer kostte twee en een halve cent...

Niet de eerste

De Leidsche Courant was niet het eerste katholieke nieuwsblad dat in Leiden verscheen. Op zaterdag 21 februari 1903 was bij G. F. Théonville onder de titel *Nieuwe Leidsche Courant* een katholiek weekblad voor Leiden en omgeving verschenen. Het blad verwachtte een steentje bij te dragen 'tot den voortbouw van het grootsche en indrukwekkende monument der Katholieke actie in ons Vaderland'. Met ingang van 3 maart 1906 veranderde de naam: *Nieuwe Leidsche Courant* en werd *De Leidsche Courant*. Deze titel zou het tweemaal per week op wat we nu noemen 'weekendformaat' verschijnende blad tot het einde van haar bestaan in september 1909 behouden. Per 1 oktober 1909 verscheen onder dezelfde titel en met de onderkop 'Dagblad voor Leiden en Omstreken' een dagelijks verschijnende, eveneens katholieke krant.

Het nieuwe persorgaan werd geredigeerd overeenkomstig de rooms-katholieke beginselen. Het eerste jaar stond de krant onder de hoofdredactionele leiding van Ch. Claessen. H. Klompé was tot omstreeks 1916 de eerste directeur en tot omstreeks 1915 waarnemend hoofdredacteur. In 1949 trad L. C. J. Roozen als hoofdredacteur aan, na sinds 1 juli 1941 als streekredacteur voor de krant werkzaam te zijn geweest.

De Leidsche Courant beschikte bij de aanvang nog niet over een eigen drukkerij; tot 1 oktober 1914 werd de krant gedrukt bij de N.V. Futura, gevestigd aan de Steenstraat, en sinds laatstgenoemde datum bij de eigen drukkerij van N.V. De Leidsche Courant. De activiteiten werden verenigd in de volgende vestiging aan de Steenshuur 15. De rotatiepers draaide daar tot net voorbij het tweede lustrum in 1920. In het pand aan de Steenshuur kon een huisbewaarder zonder problemen worden gehuisvest en de commissarissen konden er vergaderen en waken over de belangen van het bedrijf. In 1920 was alle plaatselijke rek eruit en trok *De Leidsche Courant* in bij de Volksbond op het Rapenburg. Maar na zeven jaar, in december 1927, kraaide de rode haan er victorie. Iemand was de avond tevoren waarschijnlijk onvoorzichtig omgesprongen met vuur in de boven de krant gevestigde tekenschool. Het *Leidsch Dagblad* schoot te hulp. De concurrent maakte een grootmoedig gebaar. *De Leidsche Courant* mocht draaien op de pers van het *Leidsch Dagblad* en *De Leidsche Courant* kon blijven verschijnen.

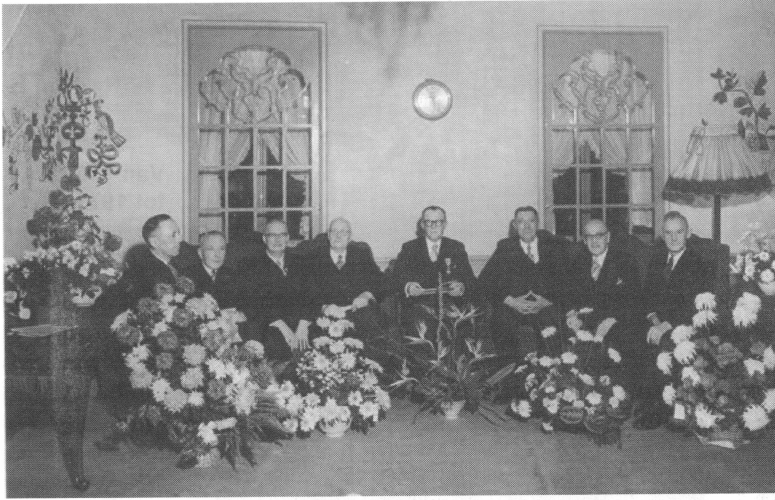
Van 1929 tot 1971 waren redactie, administratie en technisch bedrijf gevestigd in het huis 'De Gouden Bal' aan Papengracht 32.
Foto: Hans van der Wereld

Op 26 maart 1929 brak de gloriëdag voor het bedrijf aan, toen in de tuin van Papengracht 32 een hal ontstond voor het technisch bedrijf. Men kocht machines en een pers die horen en zien deden vergaan als ze stonden te draaien. In het huis 'De Gouden Bal' overleefde *De Leidsche Courant* ook de Tweede Wereldoorlog. In de laatste jaren van haar bestaan verhuisde de krant nog enkele malen. In 1971 werden abonnees, adverteerders en andere leveranciers opnieuw geconfronteerd met een vijfde verhuizing. Van 1971 tot 1979 huisde de krant in een 'multifunctioneel' gebouw aan de Prinsessekade. In laatstgenoemd jaar betrok men de laatste behuizing aan de Apothekersdijk.

De eerste foto's verschenen in 1925 in de krant. Het was in die jaren voor de lezers ook mogelijk zich te abonneren op het *Geïllustreerd Zondagsblad*. De voorloper van *De Leidsche Courant*, de *Nieuwe Leidsche Courant*, had het zondagsblad van *De Tijd* geleverd, maar *De Leidsche Courant* betrok haar zondagsblad van de N.V. De Spaarnestad in Haarlem. Met ingang van 4 maart 1967 verscheen de krant met een zaterdagbijlage, getiteld 'Finale'. Twee jaar later verschenen drie verschillende edities: 1. Bollenstreek, 2. Rijnstreek, 3. Stad. Vanaf 1 januari 1971 verscheen er nog slechts één editie voor Leiden. In de laatste jaren van haar bestaan luidde de ondertitel: Dagblad voor Zuid-Holland. Sinds 1968 luidde deze ondertitel: Dagblad voor Leiden en omstreken. Het predicaat 'Katholiek Dagblad voor Leiden en omstreken' had men reeds eind jaren zestig laten vervallen.

Verschijningsverbod

Een zekere luim kon de vooroorlogse redacteurs van *De Leidsche Courant* niet worden ontzegd. Maar dat neemt niet weg dat het bevorderen van de katholieke zaak voor iedereen een heilige ernst was.

Leiding van de krant: V.l.n.r.: Leo Roozen (hoofddredacteur), van Leeuwen (accountant te Alphen aan den Rijn), W.A. van Hartevelt (gemeentesecretaris van Alkemade), Bergers (president-commissaris en slager in Leiden), C.M. van Hamersveld (directeur), M.P. van der Weijden (burgemeester van Nieuwkoop, lid 2^e Kamer), Boeren (ambtenaar) en Kapteijn (landbouwer in Hazerswoude. Fotoarchief J.W. Kret

Zozer dat men ook in de Duitse dictatuur in de periode 1940-1945 onvoldoende reden zag om de verschijning van de krant te staken. Men moest kiezen tussen twee kwaden: helemaal stoppen met de voorlichtende taak of deze voortzetten en hiervoor de prijs betalen aan de bezetter. Onder de Duitse bezetting, toen ook een geestelijke verwar- ring dreigde te ontstaan, bleef *De Leidsche Courant* op haar post, zij het ongaarne, maar op het verlan- gen van het episcopaat. Hoofddredacteur Wilmer werd herhaalde malen in Den Haag op het matje geroepen om meer in nationaal-socialistische geest te schrijven en zich niet te beperken tot godsdien- stige beschouwingen. Maar juist in die bewogen tijd zag hij het als zijn voornaamste taak, daarbij ge- steund door het episcopaat, de nadruk te leggen op de vrijheid en verhevenheid van het christen-zijn. In de onzekere toestand, vlak na de oorlog, is het op haar post blijven van *De Leidsche Courant* niet ge- waardeerd, maar een gelukkige omstandigheid was, dat *De Burcht* haar voorlichtende taak direct na de bevrijding tijdelijk overnam. Op die manier bleef de lezerskring – welke ook onder de bezetting volledig beseftte aan welke kant de krant stond – bijeen en werd de grondslag gelegd voor een steeds stijgend abonnementental. Hoe dan ook, *De Leidsche Cou- rant* kreeg na de bevrijding direct een voorlopig ver- schijningsverbod opgelegd.

Volgens het Persbesluit van 4 september 1944 moest aan de kranten die na 1 januari 1943 hun uitgave hadden voortgezet, een verschijningsverbod worden opgelegd. Daarom kon *De Leidsche Courant* in mei 1945 niet opnieuw verschijnen. Het eerste nummer van het vervangende dagblad *De Burcht* – op het for- maat van 27 x 39 centimeter – verscheen op dinsdag 19 juni 1945. Dit eerste nummer omvatte slechts twee pagina's. De redactie en de administratie van *De Burcht* waren gevestigd op het adres Oude Rijn 1. De abonnementsprijzen bedroegen per week f 0,26, per

maand f 1,10 en per kwartaal f 3,20. De technische verzorging berustte bij de N.V. Leidsch Dagblad. Het was de uitgever van *De Burcht*, Stichting De Burcht liever geweest voor een en ander de beschikking te hebben over de drukkerij en de gebouwen van *De Leidsche Courant*. Ook het Militair Gezag toonde be- grip voor dit verlangen, waardoor dat ideëel en mate- rieel bezit van katholiek Leiden in beheer en gebruik zou gekomen zijn van *De Burcht*. Hiervoor werd als voorwaarde gesteld, dat, tot tijd en wijle er uitspraak gedaan was in de zaak van *De Leidsche Courant*, het bestuur van de N.V. De Leidsche Courant zou terug- treden. Dit werd door de commissarissen van de N.V. De Leidsche Courant geweigerd op juridische gron- den, die ongetwijfeld met enige goede wil overbrugd had kunnen worden.

Met ingang van 10 september 1945 werd het bureau van *De Burcht* verplaatst naar het adres Papengracht 32, waar *De Leidsche Courant* al sinds jaar en dag gehuisvest was.

Terug naar de oorlogsjaren. Op 31 december 1943 moest de krant op last van de Duitse bezetter de verschijning staken. Op 1 februari 1944 volgde een samengaan met de *Nieuwe Delftsche Courant* en *De Westerbode* en werden beide voortgezet als *Zuidhol- landsch Dagblad*. Na de bevrijding in 1945 duurde het zoals gezegd nog enige tijd alvorens *De Leidsche Courant* weer mocht verschijnen. In mei 1946 was het zover en verscheen *De Leidsche Courant* op- nieuw als zelfstandige titel, waarin opgenomen *De Burcht*. In de titelkop van *De Leidsche Courant* bleef tot en met 6 december 1950 vermeld: 'Waarin opgenomen De Burcht'.

,Twee zwakken maken nog niet één sterke'

Vanaf 1964 nam *De Leidsche Courant* deel in het samenwerkingsverband de Pers Unie. Bij de aan- vang waren naast *De Leidsche Courant* voorts aan- gesloten *Het Binnenhof*, *Het Centrum*, *De Nieuwe Limburger*, *Het Noordhollands Dagblad*, *De Stem* en *De Twentsche Courant*. Op 27 augustus 1965 werd de N.V. Westerpers opgericht, welke zich ten doel stelde: 'het uitgeven van twee of meer katholieke dagbladen, het uitgeven van andere bladen, perio- dieken en brochures, het exploiteren of doen exploi- teren van andere publiciteitsmedia en het verzorgen van drukwerk'. N.V. Westerpers nam de aandelen over van *De Leidsche Courant* en *Het Binnenhof*. Deze laatste krant had haar thuisbasis aan de Prinsengracht in Den Haag.

Directe aanleiding tot het samengaan met *Het Bin- nenhof* was de noodzaak van *De Leidse* (inmiddels zonder ,ch') *Courant* om een nieuwe rotatiepers aan te schaffen, in een situatie waarin de financiële middelen hiervoor ontbraken. Structurele oorzaak was het bedrijfseconomisch te geringe draagvlak. Het aantal abonnees bedroeg in die tijd rond de twaalfduizend. *Het Binnenhof* telde zo'n dertigdui- zend lezers en ook dat getal werd als ontoereikend beschouwd voor een zelfstandige dagbladuitgave. Zou de samenvoeging van de twee kranten een ba- sis opleveren die wel voldoende solide was? 'Twee zwakken maken nog niet één sterke', zo waar-

schuwde hoofdredacteur Roozen. Naar de redactie toe hield hij de moed er niettemin in en de woorden die hij op de dag van de fusie sprak ter vertroosting en bemoediging, zijn sindsdien niet meer geweken uit het idioom van voormalige redacteurs van de krant. 'Waarom zouden wij treuren?', aldus Roozen vanachter zijn bureau in het redactielokaal aan de Papengracht. 'Laten wij liever koekjes eten...'. Waarna hij met zijn grote handen een royaal familiepak pindakoekjes openritste. Toen de krant in 1965 een kopblad werd van *Het Binnenhof* werd *De Leidse Courant* in Den Haag vervaardigd in het technisch bedrijf van *Het Binnenhof*.

Nog geen vijf jaar later echter bleek Roozens zorg over de toekomst van *De Leidsche Courant/Het Binnenhof* zeer terecht te zijn geweest. De N.V. Westerspers kon het vege lijf alleen redden door toe te treden tot het Sijthoff-Persconcern, zij het met volledig behoud van de journalistieke zelfstandigheid. Dat wil zeggen dat de twee kranten konden voortgaan op de weg die zij in 1965 waren ingeslagen. De redactie van moederblad *Het Binnenhof* zorgde in Den Haag voor de berichtgeving uit binnen- en buitenland en de redacteurs van *De Leidse Courant* waren, onder verantwoordelijkheid van de hoofdredacteur van *Het Binnenhof* uitsluitend nog belast met de verzorging van het regionale nieuws. Op de inhoud van *De Leidse Courant* had de geloofsafval zeer duidelijk invloed. De Leidse regiorredactie bleef aandacht houden voor de lokale priester- en kloosterjubilea, maar de meer inhoudelijke kerkelijke berichtgeving was teruggedrongen naar een soort eigen thuisland achter in de krant, genaamd 'Kerk en Wereld'.

Het was het duo J. J. Hallewas (hoofdredacteur) en J. W. C. Leune (adjunct-hoofdredacteur) dat aan de verschraving van de godsdienstige berichtgeving een halt toeriep. Achtergrond hiervan was niet een renaissance van christelijke inspiratie, maar de commerciële noodzaak van een product met een eigen gezicht. Vervaardigd door ongelovige, zo niet antigelovige redacteurs, waren de twee kranten steeds meer gaan lijken op hun neutrale concurrenten. Terwijl hun bedrijfseconomische positie nog altijd zeer wankel, om niet te zeggen noodlijdend was. Deze twee factoren samen zouden op zeker moment, aldus de hoofdredactie, bij uitgever Sijthoff Pers de vraag kunnen oproepen of handhaving van *De Leidse Courant/Het Binnenhof* nog wel zo zinvol was. Eind jaren zeventig is toen besloten de godsdienstige berichtgeving flink uit te breiden en tegelijkertijd het eerder al ingezette streven om ook protestantse abonnees aan de krant te binden, danig te intensiveren.

Een andere veelgelezen rubriek was in de laatste jaren van het bestaan van de krant 'Langs omwegen', waarin redacteur Ton Pieters tal van streekgenoten die in zijn ogen aardig bezig waren de revue liet passeren, maar waarbij hij een afschuwelijke

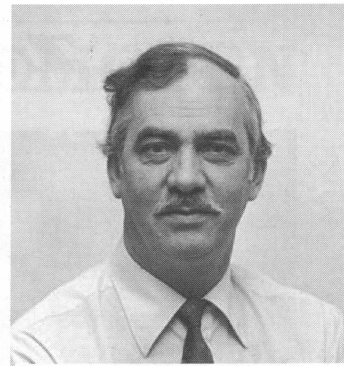
hekel had aan 'zeurende middenstanders', die via de kolommen van Pieters' enkele malen per week verschijnende rubriek hun waren onder de aandacht probeerden te brengen...

Leidse Courant exit

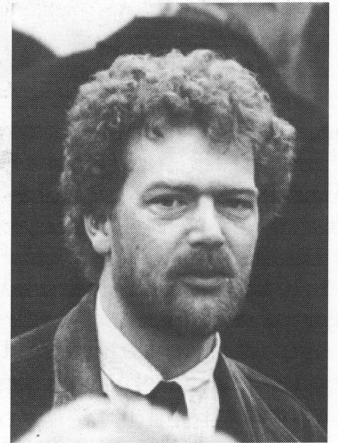
Zoals zoveel regionale bladen heeft ook *De Leidse Courant/Het Binnenhof* het niet kunnen bolwerken. Op zaterdag 14 november 1992 verscheen de krant dan ook voor de allerlaatste maal. De krant werd overgenomen door het *Leidsch Dagblad*, maar die was het in eerste instantie om het abonneebestand te doen. *De Leidse Courant* werd geliquideerd en voor hen die dat wilden was er dus voortaan het *Leidsch Dagblad*. In de ruim acht decennia van haar bestaan is *De Leidse Courant* – met name in rooms-katholieke kringen – een vrij intensief gelezen blad geweest. De berichtgeving uit de Rijnstreek was gedurende haar bestaan vrij compleet, zo leerden willekeurige steekproeven mij. Daarbij werd overigens niet alleen aandacht besteed aan specifiek rooms-katholieke zaken; ook voor reformatische onderwerpen werd in haar kolommen wel ruimte vrij gemaakt.

Na een periode waarin de stad maar liefst vijf dagbladen binnen haar singels huisvestte (*Leidsch Dagblad*, *De Leidsche Courant*, *Nieuwe Leidsche Courant*, *Det Burcht* en *Het Vrije Volk*) rest sinds laatstgenoemde datum alleen nog het *Leidsch Dagblad*, een uitgave van de Hollandse Dagblad Combinatie in Alkmaar, een werkmaatschappij van het Telegraafconcern in Amsterdam.

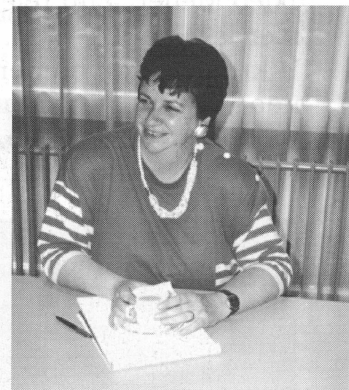
Hans van der Wereld

Redacteur Ton Pieters schreef iedere week zijn rubriek 'Langs omwegen'. Foto: Wim van Noort

De fotograaf die heel veel plaatjes in Alkemade schoot was Wim van Noort. De foto komt uit zijn archief.

Het nieuws uit Alkemade leverde Ellen Verhaar-Kapiteijn aan de krant.

→ ZOEKPLAATJES ←

Het zoekplaatje in de uitgave van december 2009 heeft reacties opgeleverd. Op de foto staan de volgende leerlingen van groep 1 en 2 van de Mariaschool te Roelofarendsveen, cursusjaar 1995-1996:

1^e rij van boven af: Roel van der Geest, Ed van Ruiten, Joost Huigsloot, Don Bakker, ???, Katy van Galen, Jiska Klein, Paul Gies Broesterhuizen;
2^e rij: juffrouw Daniëlle Meijer, Bart Warmerdam, Arnout van Klink, Nicoline Bakker, Marloes Castelein, Claire van Wieringen, Dian Akerboom, Pepij van der Meer;

3^e rij: Maaïke van Klink, Katrien Zwartjes, Sander van Capel, Joeri van Klink, Suzan van der Kamp, Claudia Reuvers, Liza van der Wereld, Jelle Zwetsloot;

4^e rij: Roy Klein, Thijs van Rijn, Elsa van der Meer, Cindy van der Meer, ???

De volgende zoekplaatjes zijn de foto's die rechts en hieronder zijn afgedrukt.

Het enige dat wij weten is dat de rechts afgebeelde kinderen in Roelofarendsveen woonden en de hieronder staande kinderen in Rijpwetering of in Oud Ade.

Wie weet wie zij zijn, wordt verzocht contact op te nemen met Theo Meijer. Zijn telefoonnummer is 071 3314706.

U kunt ook de namen mailen naar de Stichting Oud Alkemade: info@oud.alkemade.net

OPROEP

De themawerkgroep zoekt voor een tentoonstelling foto's van

Leen van der Mark

Harry Vianen

Lena van Klink (bleekpoeder)

Wie kan de werkgroep daaraan helpen?

Als u foto's heeft, kom dan op maandagavond naar het Historisch Centrum. Nadat ze zijn gescand, neemt u ze weer mee naar huis.

MODEL van de VROUWVENNEMOLEN

Op 22 september 2009 heeft de familie Vrijburg te Oud Ade een verkleinde uitgave van de Vrouwvennemolen aan de Stichting Oud Alkemade geschonken. Het origineel van deze rode wipmolen staat langs de Leidseweg ter hoogte van de toegang naar de Boekhorsterweg.

Het model is gebouwd door Hyronimus Simon Petrus Vrijburg, roepnaam Roen (geboren 26 augustus 1894 en † 11 januari 1972) rond 1969 in de kelder van het bejaardentehuis St. Jeroen in Noordwijk Binnen. Zelf woonde hij in bij zijn dochter Bep en schoonzoon Koos Olijerhoek, die conciërge was van het bejaardentehuis en op het terrein woonde.

De molen is op schaal gemaakt en bestaat uit een uniek binnenwerk, kamrad/staande spil. Het onderwiel is gemaakt van pok/iepen/eikenhout. Het scheprad kan in vrije stand, zodat alleen de wieken kunnen draaien zonder weerstand van het scheprad. Het model heeft jaren op de bleek aan de Zwarteweg 6 in Oud Ade gestaan, bij zijn zoon Bram Vrijburg. Bram had speciaal een vijver met omloop gemaakt, zodat met voldoende wind de molen met scheprad in werking gezet kon worden.

Door persoonlijke omstandigheden kan Bram geen onderhoud meer uitvoeren aan de molen.

Na overleg tussen zijn zoons en de Stichting Oud Alkemade is besloten dit model aan de stichting te schenken, daar de familie Vrijburg weet dat de molen dan in de toekomst op zorgvuldige wijze gerestaureerd en bewaard zal blijven en te bewonderen is door de bezoekers van het Historisch Centrum.

De bouwer Roen Vrijburg bij zijn model van de wipmolen.

Bestuursleden van de Lakerpolder keuren het nieuwe rad voor de Vrouwvennemolen. In het midden Roen Vrijburg. Foto: familie Vrijburg.

‘Het kan verkeeren....’

door Th. van der Poel

In juni 1683 ging Agatha van Wetering in ondertrouw met Mr. chirurgijn Anthony van Staden. De jonge heemeester uit Roelofarendsveen had echter een geduchte concurrent, Johan Spruijt uit Haarlem. Deze meende dat de bruid haar huwelijksbelofte jegens hem had verbroken. Hij wilde de rechters van de schepenbank ervan overtuigen dat hij meer recht had op haar jawoord dan Anthony. Aan hen de verantwoordelijkheid om over deze netelige kwestie een Salomonsoordeel uit te spreken.

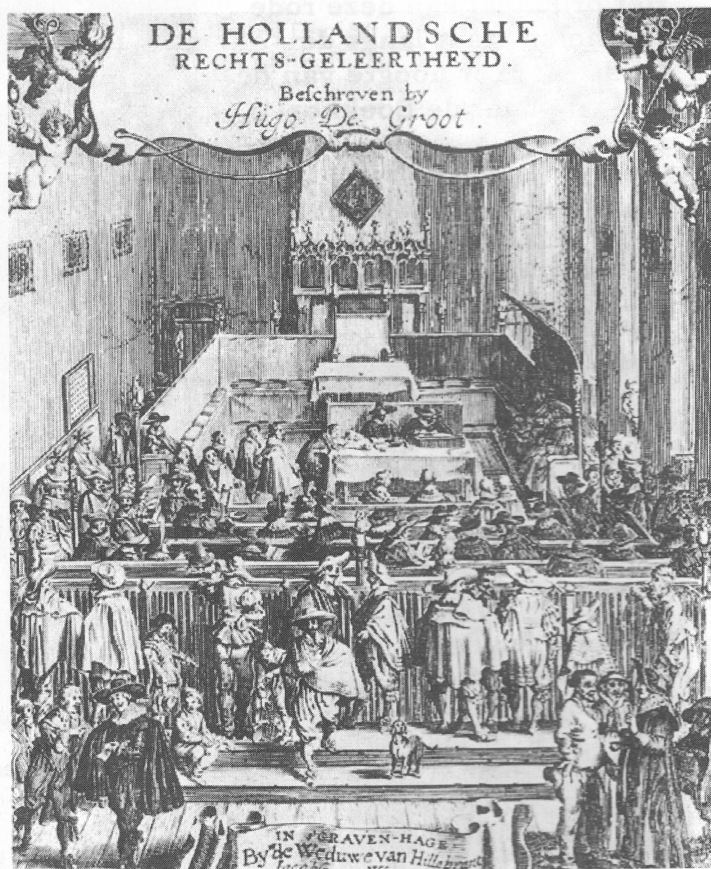
Het huwelijksrecht

Een bizar verhaal in onze ogen. Waarop baseerde Johan Spruijt zijn claim? Hij was toch niet getrouwd met Aagje? Het antwoord moet waarschijnlijk gezocht worden in de geschiedenis van het huwelijksrecht. De eerste 1000 jaar van het Christendom kwam er bij een huwelijksluiting geen priester aan te pas. Men beloofde elkaar openlijk trouw. Een vereiste was wel dat de trouwbelofte gevolgd werd door *vleselijke conversatie*. Dat dit tot de nodige verwarring leidde, ligt voor de hand. Vanaf 1059 werden de huwelijksregels bij kerkelijke concilies dan ook steeds meer aangescherpt, wat resulteerde in de huwelijksinzegening door de priester voorafgegaan door drie proclamaties.

Een bijzondere uitbreiding kreeg deze wet in 1580 in het gewest Holland, Zeeland en West-Friesland. In een politieke verordening werd vastgelegd dat het huwelijk ook geldig was als de aanstaande echtgenoten openlijk *hunne trouw hadde gegeven ende bekendt gemaect*. De noodzakelijke huwelijksnacht werd hierin niet meer genoemd. Hugo de Groot, de rechtsgeleerde die vanwege zijn remonstrantse gezindheid in 1619 gevangen genomen werd en door listig optreden van zijn huisgenoten in een boekenkist uit Loevestein wist te ontsnappen, legde een en ander in zijn wetboek nog eens vast: De huwelijksrechten gingen gelden wanneer de geliefden hun trouw aan een bevoegd ambtenaar hadden bekendgemaakt *alwaer 't schoon dat daer geen beslappinge op en volgde*. Dit gegeven heeft kennelijk in het hoofd van Johan Spruijt gespeeld bij zijn pogingen om zijn geliefde Aagje aan zijn zijde te krijgen.

De familie van de bruid

Het is alleszins denkbaar dat de te verwachten bruidsschat bij meerdere jongelui een vurig verlangen deed opwellen om naar haar hand te dingen. Agatha was meerderjarig, wat in die tijd betekende minstens 25 jaar oud, en een dochter van houtkooper Wouter IJsbrantsz van Wetering. Als schepen en weesmeester, maar ook als steunpilaar voor het katholieke volksdeel was hij een gerespecteerd persoon in Alkemade. In een notariële akte uit 1681 vernemen we dat Wouter IJsbrantsz, *vermits zijn ongelegenheit* minder acief zijn dagen moest vullen. Redenen om aan te nemen dat Aagje haar vader zal hebben vervangen bij diverse zakelijke transacties. Op één van die reizen ontmoette zij Johan Spruijt en werden hun harten getroffen door een pijl van Cupido.

De titelpagina van het boek 'Inleiding tot de Hollandsche rechtsgeleertheit', door Hugo de Groot geschreven tijdens zijn opsluiting in het slot Loevestein. De pagina toont een zitting van het Hof van Holland. In het vijfde deel van het eerste boek geeft de regels 'van het huwelijk'; artikel 1 omschrijft wat dat is: **HUWELICK OFTE ECHT IS EEN VERZAMELING VAN MAN ENDE WIJF TOT EEN GEMEEN LEVEN, MEDE-BRENGENDE EEN WETTELICK GEBRUICK VAN MALKANDERS LICHAEM.** En dan volgen er regels over wie niet met elkaar mogen trouwen, wat de bevoegdheden zijn en hoe de man en vrouw met elkaar moeten omgaan. En dat was wel even anders dan hoe we dat nu geregeld hebben.

Op vrijersvoeten

Het klikte meteen tussen Aagje en Johan als we de laatste moeten geloven. Maar het kan verkeeren! Terug op de Oude Wetering liep Aagje Anthony van Staden tegen het lijf. Bij de rechtbank liet Aagje zich vertegenwoordigen door haar vader en haar bruidegom. Anthony wilde natuurlijk niets weten van de voorgeschiedenis en eiste dat de rechtbank verklaren zou dat Johan Spruijt een *quaet appellant* was.

Maar dan komt Johan met zijn verhaal. Tezamen met Aagje heeft hij verscheidene keren gereisd, zo-

wel buiten als binnen de provincie. Hij herinnerde haar eraan dat zij elkaar in die dagen niet alleen met hartelijke liefdesverklaringen hebben toesproken, maar dat zij elkaar ook, toen zij van een reis uit Brabant in Rotterdam terugkeerde en logeerde in de herberg “Het Schilt van Vrancrijk”, om één uur ‘s nachts *gansch solemneelen* (= plechtige) *ende nadrukkelijcken troubeloften* gedaan hebben. Johan heeft haar toen een diamantring geschonken. Helaas raakte zij in die nacht tijdens het *mallen* deze ring kwijt. Dat hun *lieffdens protestati-en*¹ tijdens dit gestoei niet weinig werden versterkt, blijkt wel uit het feit dat Johan Spruijt de volgende morgen is opgestaan en haar een gouden ketting heeft aangeboden die zij *op trouw* heeft aangenomen.

Ontboezemingen

Deze ketting heeft Aagje nog steeds in haar bezit, beweerde de verongelijkte minnaar. Als bewijs dat zij beiden tot over hun oren verliefd waren, herinnerde hij haar aan hun vurig verlangen dat *haer-luyder harten als de schaeckelen van deze kettingh aen malcanderen mosten zijn ende blijven*, waarna hun wederzijds gedane trouwbeloften niet één keer maar zelfs *van tijt tot tijt waren gereciteert*². Zonodig was Johan Spruijt bereid deze verklaring onder ede te bevestigen. Hij zou nog wel meer bewijsmateriaal kunnen aanvoeren, maar zijn liefde voor Aagje is daarvoor te groot. Hij hoopte dan ook niet dat hij gedwongen zou worden om van verdere vertrouwelijke voorvallen *naeckter ontvouwinge* te doen.

Plezier in de herberg. Een dankbaar onderwerp voor menig kunstenaar in de vroegere eeuwen, want er speelde zich heel wat af op die plek. Afgebeeld is een schilderij van Adriaan Brouwer (1605-1638). Hij schildert een stelletje dat in een herberg bekeken wordt en zelfs begluurd (links boven). Brouwer heeft meerdere stukken met kroegtaferelen gemaakt.

¹ liefdesverklaringen

² vele malen herhaald.

Hij eiste van de rechtbank dat de edelachtbare heren Aagje alsnog zouden veroordelen om haar trouwbeloften *ten effecte* te brengen en met hem *volgens de wetten van dit land* te trouwen en dat Anthony en vader Wouter dit besluit zullen moeten *gehangen ende gedoogen*.

Volgens de wetten van dit land...Toch een merkwaardige zaak. Getuigen waren er niet. Van een openbare trouwbelofte kan dus geen sprake zijn. Nou ja, één stille getuige..... de gouden ketting.

'Faamrovende middelen'

Anthony en zijn aanstaande schoonvader konden het pikante verhaal maar weinig waarderen. Zij voelden zich in hun goede naam en faam geschaad of, zoals hun advocaat het uitdrukte, *met exorbitante faamrovende middelen* aangevallen. Van Aagje kwam geen reactie. Zij was niet present. Zou zij het hele verhaal hebben durven ontkennen?

Schout en schepenen stelden voor dat de partijen nog maar eens om de tafel moesten gaan zitten om te trachten de kwestie in der minne te schikken. Dit gesprek zou moeten plaatsvinden bij Pieter Mastenbroeck op de Oude Wetering op 5 juli 1683. Zij kwamen er niet uit en legden hun lot neer bij het Achtbare College.

Het Vonnis

De schepenenbank wist er kennelijk ook geen raad mee. Zij riep de hulp in van een neutraal rechtsgeleerde. Daartoe moesten beide partijen binnen acht dagen hun bewijsstukken afgeven aan de secretaris onder betaling van twaalf zilveren ducats. Johan Spruijt zag kennelijk de bui al hangen en weigerde in eerste instantie de stukken te overhandigen. Na gewezen te zijn op de gevolgen van het in gebreke blijven, ging hij overstag. Inderdaad miste hij de boot, de huwelijksboot in dit geval. Op 5 november 1683 kregen meester chirurgijn Anthony van Staden en Agatha van Wetering toestemming om te gaan trouwen. Uit hun huwelijk is één kind geboren, Maria van Staden.

Leidsch Dagblad 26 maart 1910:

Oude Wetering: Gisternamiddag waren eenige kinderen aan het spelen met een karretje. Een der kleine jongens zat er in, dat ging bij beurten. De anderen trokken of duwden. Lang ging dit spelletje goed, maar opeens, de kleine Jacob Zoet was toen koetsier, kwam het voertuig te dicht bij den waterkant, de kinderen lieten los en vlak bij de brug ging het te water. De jongen dreef weg en zou stellig verdronken zijn, zoo niet de heer A. Baele het ongeval had opgemerkt. Deze was echter aan de overkant der Wetering en moest dus eerst komen overvaren. Het gelukte hem de kleine drenkeling spoedig uit het water te halen en niet lang duurde het of het ventje was van den schrik bekomen en kon met een nat pak naar huis gaan.

Groeten uit Oud Alkemade

Dat is de titel van de nieuwe tentoonstelling, die zondag 7 februari is geopend in ons Historisch Centrum te Oude Wetering.

Het belangrijkste deel van deze speciale tentoonstelling bestaat uit het mooiste werk van 26 van de meest begenadigde (amateur)fotografen uit onze gemeente, die hun eigen woonplaats als inspiratie hebben genomen. Zoals u van ons gewend bent is er meer, want we duiken ook door middel van veel unieke voorwerpen, uitgebreid in de geschiedenis van de fotografie.

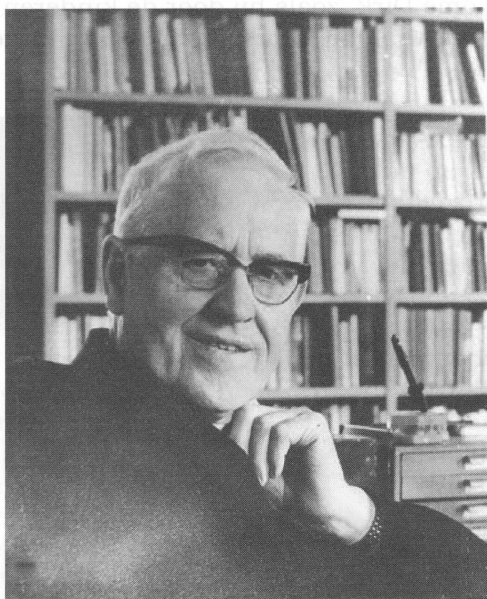
Tevens hebben we nog enkele speciale activiteiten. Zo is er op de zondagen 7 maart en 2 mei de mogelijkheid om, waar dan ook in het centrum, gefotografeerd te worden in nostalgisch sepia. Dit mag alleen of met je partner, tante, broer, zus, ouders, met een hele groep mensen, enz. Op 5 april en op 6 juni hebben we ook iets speciaal in het kader van de fotografie op stapel staan, maar daar worden de bijzonderheden nog over bekend gemaakt.

En heeft u zelf een mooie foto binnen het thema, die u een tijdje wilt missen? Neem hem vooral mee, want die hangen we met liefde op ons speciale gastenbord op.

We begroeten u graag binnenkort in ons centrum.

Jan Verkleij, dorpspastoor en gepassioneerd fotograaf

Joannes Nicolaas (Jan) Verkleij wordt op 4 juni 1892 te Leiderdorp geboren als oudste kind van Adrianus Benedictus Verkleij en Johanna van der Poel. Na hem volgen nog 3 zussen en een broer. Na de lagere school volgt hij 3 jaar onderwijs op de broederschool te Oudenbosch, Hierna werkt hij tot zijn 23^e jaar bij zijn vader op de boerderij. Daar kan hij zijn draai echter niet vinden. Hij besluit zijn roeping om priester te worden te volgen en vertrekt naar het College van Kruisheren in Uden. Daar volbrengt hij zijn lagere studies. Bij de Witte Paters in Boxtel studeert hij filosofie. Zijn droom, om als missionaris naar Afrika te gaan, kan wegens problemen met zijn gezondheid niet doorgaan: hij wordt afgekeurd. Vervolgens zet hij op het seminarie te Warmond zijn priesterstudie voort.

Op 24 september 1927 volgt zijn priesterwijding. De eerste mis draagt hij op in de kerk van Groenedijk.

Van 1927 tot 1932 is hij kapelaan te Stompwijk en van 1932 tot 1937 kapelaan te Rijswijk in het Haagse gedeelte van de Bonifaciusparochie. Hier staat hij aan de wieg van de oprichting van de Katholieke Rijswijksche Voetbal Club Vredenburg, waarvan hij eerst geestelijk adviseur en later voorzitter is. Van 1937 tot 1939 is hij kapelaan te Haarlem en van 1939 tot 1956 rector van Huize Angela in Den Haag. Dit huis wordt bestierd door de zusters Ursulinen van Bergen en is een tehuis voor minderbegaafde kinderen. In dezelfde periode assisteert hij ook in de parochie van de H. Wilibrordus.

Benoeming tot pastoor van Oud Ade

In 1956 wordt hij benoemd tot pastoor in Oud-Ade.

De pastoor is al snel een zeer gezien persoon in dat dorp. Het verenigingsleven en het jeugdwerk bloeit op onder zijn bezielende leiding. Ook hier speelt hij een actieve rol binnen de voetbalvereniging. Kerk, pastorie en tuin ondergaan een flinke opknapbeurt en er wordt een kleuterschool en dorps huis opgericht.

Uit zijn grote hobby, het fotograferen, blijkt dat hij zijn hart aan de parochianen heeft verpand. Bij het bekijken van de "erfenis" die hij ons nagelaten heeft (enkele honderden rolletjes met negatieven) blijkt dat hij vooral geïnspireerd wordt door het boerenhandwerk en het familieleven op het platteland. Dank zij pastoor Verkleij zijn we nu in het bezit van prachtige foto's uit een vervlogen tijdperk.

Na zijn pensionering in 1969 verhuist hij naar Leiderdorp, waar hij op 29 november 1971 is overleden, 79 jaar oud.

De Stichting Oud Alkemade is in het bezit van 80 rolletjes met negatieven van door Jan Verkleij gemaakte foto's betreffende Oud Ade en haar inwoners. Daarnaast hebben we nog 120 rolletjes negatieven die elders gemaakt moeten zijn. Een flink gedeelte van deze foto's is nu door de fotogroep afgedrukt en is tijdens de in februari te openen fototentoonstelling te zien. Wij hopen erop dat veel inwoners van Oud Ade de tentoonstelling bezoeken en ons helpen om al deze foto's van de bijbehorende namen te voorzien.

Bron:

Archief Stichting Oud Alkemade

Geschiedenis van de parochie St. Bavo te Oud Ade, H. van der Wereld

De amateurfotograaf Dirk Renckens

In november van datzelfde jaar hertrouwt Stumpel met Maria Budde. De band met de familie in de Veen blijft echter behouden en halverwege de vorige eeuw is Dirk (of ome Dirk, zoals hij door de kinderen genoemd wordt) vaak bij familie in Roelofarendsveen te vinden.

Links fotograaf Dirk Renckens

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw zijn er in Roelofarendsveen tal van prachtige foto's gemaakt door de amateurfotograaf Dirk Renckens.

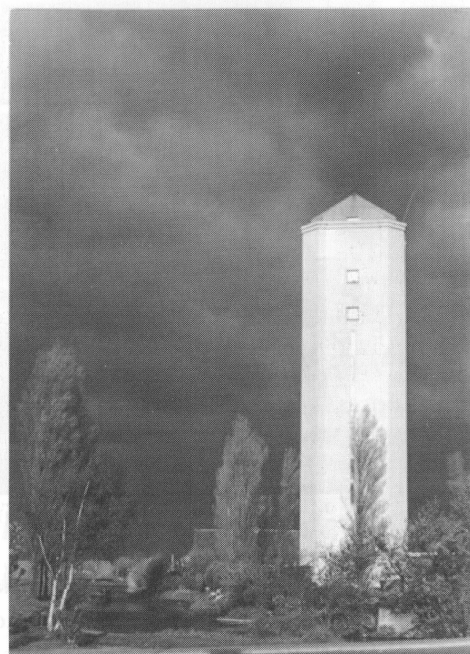
Zijn familie is van oorsprong afkomstig uit Hoorn, waar vader Petrus Renckens enige tijd een klokkenwinkel heeft. Vanwege de slechter lopende zaken verhuist het gezin in 1919 naar Den Haag. De alom bekende jezuïet en Bijbelgeleerde Han Renckens is een broer van Dirk.

Maria Johanna Stumpel, echtgenote van Petrus Johannes Renckens, Geboren in 1873 te Roelofarendsveen, † op 16 april 1922 te Den Haag

Hun moeder, Maria Johanna Renckens-Stumpel, is een dochter van schoolmeester Hermanus Stumpel, die in 1869 met de Veense Engelina Klein is gehuwd. Hij is destijds aan de latere Ignatius-

school verbonden. Engelina Klein sterft in het voorjaar van 1875.

Rechts één van zijn prachtige foto's van de Noordhoek met watertoren.

Legendarisch is Renckens' vaardigheid met de taastol, een ouderwets stukje speelgoed van hout, dat met een stukje touw in beweging werd gebracht. Hij staat al snel bekend als "Dirk de Tollenaar". Met zijn camera trekt hij het dorp rond om van alles en nog wat op de gevoelige plaat vast te leggen en niet zonder succes. Hij ontwikkelt een eigen stijl van fotograferen. Wie enkele van zijn foto's gezien heeft, weet al snel bij een volgende foto: "dat is een echte Renckens".

Op de fototentoonstelling, die nu in het Historisch Centrum te bezichtigen, zijn verschillende door hem gemaakte foto's te bewonderen.

SCHENKINGEN

Katholieke Illustraties 1935-1941, boeken met muziek en teksten van bekende Nederlandse liedjes

Kleding (klederdracht)

Kartonnetjes met garen

Sigarettenautomaat+radio

Shirt volksdansgroep Kolo

Huishoudelijke artikelen

2 kerkboeken, bidprentjes, jurkje

2 ladekasten voor het opbergen van bouwtekeningen →

fam. van Velzen

mv. Van Klink

mv. J.M. Biemans

P. Akerboom

mv. Knibbe

mv. Knibbe

mv. Turk

aan de Stichting Oud Alkemade

Boek: 125 jr Zeil- en Roeiver. Hollandia S. van Vliet

Apparatuur van donkere kamer W. Helleman

Kinderspeelgoed mv. Kreuze

Schommel (speelgoed) mv. Tiemes

Koperen rugspuit G. Bader

Facturen bakkerswinkel e.d. W. Luijten

Kist met zender J. Turk

Schilderij, papieren en textiel mv. Van Klink

Typemachine Gabriëlle+krantknipsels S. van Ruiten

geschonken door VRP Architecten te Rijpwetering

Wie stamboomonderzoek doet, kan zo gefascineerd raken, dat hij/zij naar de plek toe wil waar de voorouders hebben gewoond. Die drang hadden de Wesselmannen ook. En met succes, zoals in onderstaande beschrijving tot uitdrukking komt.

TERUG NAAR DE OORSPRONG

In mei - juni 2009 hebben wij, Joop, Axel en Etiënne Wesselman, een bezoek gebracht aan de geboortegrond van onze verre voorouders: de Westfaalse plaats Ibbenbüren, in die streek bekend als "Das Hoch im Munsterland" of "De heuvels van het Munsterland". Dit alles op 251 autokilometers van Roelofarendsveen.

In de 19e eeuw wandelden de eerste groepen emigranten, met wat handel bestaande uit zelfgemaakte linnen en bijbehorende handel, zoals scharen, mesjes, naalden e.d., als een soort marskramer richting Nederland. Zij liepen niet over grote wegen maar over weggetjes of paden van die tijd. Later gebruikten zij een postkoets of een trekschuit of paard en wagen voor hun buitenlandse reis.

Onderweg verrichtten zij allerlei voorkomende werkzaamheden, zoals oogstwerkzaamheden, maaien en werkzaamheden bij de aanleg van polders, hoofdzakelijk als ijzerbewerker (smid) en hoefsmid, houtbewerker (timmerman) en aanleg van dijken, hetgeen bestond uit het maken van wilgenmatten als ondergrond daarvoor.

In december ging men weer naar huis met wat geld wat op deze manier verdiend was voor het thuisfront. De meeste emigranten gingen daarna werken en wonen in de streek waar men de meeste kans op werk en het opzetten van een bedrijf had. Velen zijn in onze regio terecht gekomen, vooral uit de door ons bezochte plaatsen.

Vanaf de Campingplatz te Ibbenbüren hebben wij op verschillende dagen bezocht: kerken, oorlogsmonumenten, het gemeentehuis (Rathaus), de vereniging voor vreemdelingen verkeer (Tourist Info) en hebben we geïnformeerd bij het plaatselijke museum tevens Heimatverein te Ibbenbüren en Mettingen.

Het nieuwe bedrijf van de familie Wesselmann in Tecklenburg, tussen Brochterbeck en Ledde.

Naar aanleiding van diverse hier verzamelde gegevens en de in ons bezit zijnde familieaantekeningen met nadere adresaanduidingen over de familie hebben wij ook de plaatsen Mettingen-Hopsten-Tecklenburg-Brochterbeck-Ledde bezocht.

In Tecklenburg wisten wij beslag te leggen op een lijst met de namen en adressen van diverse families Wesselmann die daar nu nog in de regio wonen.

Let wel, tot aan de jaren veertig van de vorige eeuw is er regelmatig contact geweest met de oude Duitse familie Wesselmann. Meestal eens per jaar kwam, voor zover ik mij kan herinneren, ene tante Anna Wesselmann op bezoek.

Bij het overlijden van mijn opa Gerrit Wesselman in november 1943 is nog getracht dit aan de familie in Duitsland te laten weten, maar dat is niet gelukt in verband met de tweede wereldoorlog. Voor zover mij bekend is er na de oorlog in 1946 of 1947 nog enkele keren contact geweest en is er nog een bezoek geweest van uit Duitsland in Roelofarendsveen. Daarna is het contact verwaarloosd en zijn er geen bezoeken meer geweest vanuit Duitsland.

Uit diverse onderzoeken in de archieven van de oude gemeente Alkemade is gebleken dat tante Anna een dochter was van Wilhelm (Willem) Wesselman, geboren op 11 december 1846 te Alkemade als zoon van Cornelis Wesselman en Antje Loos. (zie Parenteel).

Willem Wesselman was getrouwd met Klazina van der Meer, geboren te Alkemade op 22 juli 1849 als dochter van Jan Klaasz. van der Meer. Zij zijn getrouwd te Alkemade in 1869.

Willem Wesselman was tuinarbeider. Hij woonde na zijn huwelijk met Klazina in wijk B nr. 21 k, later wijk B nr. 160 c (= Zuideinde) te Roelofarendsveen. In 1879 ging hij bij zijn ouders inwonen. Op 3 november 1883 vertrok hij met zijn gezin naar Deurne. In die tijd zijn verschillende mensen uit Roelofarendsveen vertrokken naar het Brabantse peeldorp Deurne. Allen waren werkzaam in de tuinbouw. Sommigen hebben daar een tuinbouw bedrijf opgezet anderen waren werkzaam in de ontginning van de peel en in de turfwinning.

Het gezin Willem Wesselman kwam op 22 juli 1887 terug naar Roelofarendsveen en trok weer in bij de ouders Wesselman.

Omstreeks 1890 keerden zij terug naar de oorspronkelijke geboortestreek van de familie in Duitsland. Omdat er geen werk was te vinden, vestigde het gezin zich in het Ruhrgebied. Daar was de industrie volop in opkomst en werd wel werk gevonden.

Het is deze familie die dus teruggekeerd is naar de oorspronkelijke geboortestreek en later in het Ruhr-gebied terecht is gekomen. En het is dit gezin dat steeds contact gehouden heeft met de familie in Roelofarendsveen. Hoe moeilijk deze terugkeer is verlopen, blijkt uit kopieën van diverse briefwisselingen met o.a. de gemeente Alkemade en de Duitse Ambassade.

Al vrij snel na aankomst vonden wij, mede door een aangetroffen oude familieaantekening, de oude route die in deze notitie was aangegeven. Zo kwamen wij terecht in het stadje Tecklenburg. Deze gemeente bestaat uit: Tecklenburg-Brochterbeck -Ledde en Leeden.

Wij vonden de Brochterbeckerstrasse. Die loopt van Tecklenburg naar Brochterbeck via het Naturpark Teutoburger Wald im Tecklenburger Land. Een grote plattegrondbord bij de ingang van het Teutoburgerwald gaf de diverse loop- en fietsroutes aan. Het was voor ons zeer verrassend om op deze overzichtkaart een deel van het bos aan te treffen met de naam Wesselmann, dus vernoemd naar de families die daar generaties lang hebben gewoond en gewerkt. Op de kaart staan ook de oude stamhuizen vermeld met naast het stamhuis (= woning met in pandige veestalling en hooiberging) een vlasschuur en een houtzagerij en bijgebouwen.

Op de kaart komen drie plaatsen voor waarvan één met de naam Wesselmann, één met de naam Oelrich en één niet als zodanig vernoemd.

Heel bijzonder dat deze oude stamhuisplaatsen nog aanwezig zijn en door regelmatige restauraties in stand gehouden.

De nieuwe agrarische bedrijven zijn buiten het bos geplaatst. Onze zoektocht werd beloond met het vinden van één van de genoemde plaatsen, waar de huidige familie Wesselmann woonachtig en werkzaam is. Eén van deze nazaten hebben wij opgezocht, ontmoet en gesproken. Ook de huidige bewoner/eigenaar was aangenaam verrast door ons bezoek en speurtocht. Vanzelfsprekend zijn er veel foto's gemaakt.

Het was voor ons best een "thuisgevoel"; helemaal niet vreemd en het riep een bepaalde euforie op. Na deze ervaringen hebben wij de omgeving verder bekeken en verschillende plaatsen bezocht, vanwaar onze voorouders zijn vertrokken.

In die tijd werd dit geregeld via de plaatselijke overheid en vooral ook vanuit de kerken. Vooral vanuit de Christuskirche voorheen St. Mauritiuskirche te Ibbenbüren.

Natuurlijk hebben wij het Tüöttenmuseum in Mettingen bezocht. In dit museum is ook de Heimatverein en Tourist - Info gevestigd. Het museum geeft een goed beeld van de velen, soms hele families, die vertrokken uit deze Westfaalse regio. Tekeningen, diverse geschreven brieven van en naar huis, oude aantekeningen en vooral ook veel gebrandschilderde glas in lood ramen en later ook de eerste (nu oude) foto's, leveren het bewijs van de gang naar Nederland. Ook zijn tal van namen vermeld van emigranten en soms van hun families die later gevolgd zijn. Opmerkelijk is

dat tal van namen daar vermeld, nu nog steeds in onze regio voorkomen.

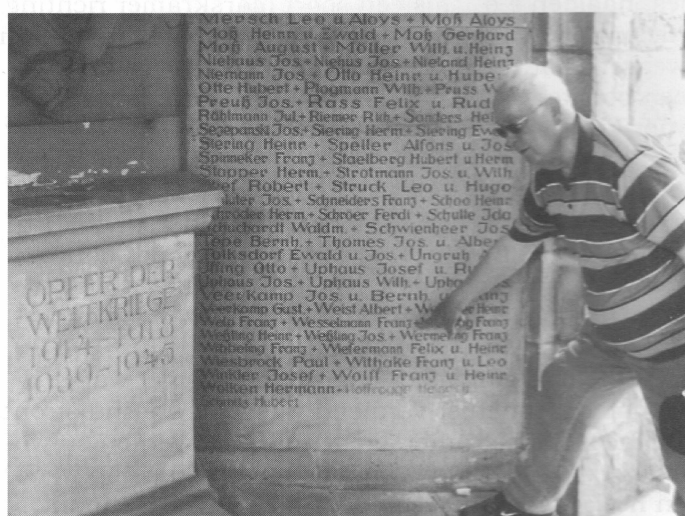
Het Tüöttenmuseum (wat ook hotel, restaurant en café is) is geheel gerestaureerd en gefinancierd door de familie Brenninckmeyer. Eveneens is dit het geval met het voormalige stamhuis van deze familie dat in de onmiddellijke omgeving staat.

In de plaats Hopsten is een groot streekoorlogsmonument. Hierop zijn tal van namen vermeld die nu ook nog bij ons voorkomen. Op het grote monument zijn de namen van gevallen en vermisten uit de eerste en tweede wereldoorlog aangegeven. Vermeld wordt:

OPFER DER WELTKRIEGE

1914 - 1918 und 1939 - 1945.

Het geeft een zeer apart gevoel, vooral na het bezoek aan de oude familieplaatsen, op de monumenten de naam Wesselmann te zien vermeld bij zowel de eerste als de tweede wereldoorlog. Verre familieleden die in die oorlogsjaren als dienstplichtigen moesten dienen in het leger, onverschillig wie er de voorman van was en dat met hun leven hebben betaald.

Joop Wesselman wijst op het herdenkingsmonument de plek aan waar een gesneuvelde naamgenoot vermeld staat "als offer van de wereldoorlog".

Getracht is, bij ons bezoek, meer te weten te komen over het ontstaan en de betekenis van de naam Wesselman. Een medewerker van de Heimatverein Ibbenbüren noemde als waarschijnlijke oorsprong het volgende: "Man van de wisselplaats" (Weckselmann), die paarden verzorgt en reparaties uitvoert aan koetsen en andere voertuigen. Gezien de ligging van de streek rondom Ibbenbüren (knooppunt van doorgaande wegen) is dit een zeer aannemelijke uitleg. Al met al is het bezoek aan de voorouderlijke geboortestreek voor ons zeer leerzaam geweest en het geeft ons meer inzicht en duidelijkheid over het verleden. Indien er lezers zijn die op- en/of aanmerkingen of aanvullingen hebben dan verzoekt de samensteller dit te melden aan:

Joop Th. Wesselman. Czn. Email Jocorwes@Planet.nl
 Voorstraat 12 fax. 071-3317715
 2371 XA Roelofarendsveen. Tel. 071-3316448
 of 06 51147023.